202500608

Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

Nederland blijvend van het slot, met duurzaam perspectief

Overwegingen voor de kabinetsformatie rond natuur, stikstof en landbouw

Waar staan we?

› Er is draagvlak, urgentie en ideeën

Veel partijen…

- Voelen de urgentie (landbouw, economie, woningbouw, defensie, PAS etc)
- Hebben voorstellen gedaan: zoals Versnellingsakkoord 'duurzaam evenwicht', bouwstenen IPO/LTO/NAJK etc
- Zien in dat een quick fix niet bestaat en vragen duidelijkheid, consistentie en keuzes
- Staan juridisch klem

Er is ook al veel kennis aanwezig, waaronder PBL-publicaties

Hoofdboodschap

- Perspectief vraagt om **onontkoombare besluiten** over maatregelen om meer vaart en richting te geven en stuurmanskunst voor **draagvlak**. Inclusief de benodigde middelen.
  - (niet alleen systeem aanpassen, of naar Europa).

Handelings- en toekomst**perspectief** voor agrarische sector zijn noodzakelijk – zeker voor jonge boeren. Plus concrete ondersteuning voor blijvers.

Doe het ook in **samenhang** met andere grote opgaves (klimaat, KRW, NHV). Blijvend van het slot vraagt meer dan stikstofreductie.

Vraagt ook **samenwerking** en **niet-vrijblijvende afspraken** met provincies, sector, keten.

Systemisch of via Europa 'oplossen' is geen panacee

Wat is er nodig om 'van het slot' te komen?

- Emissiereductie en natuurherstel nodig.
- Perspectief op ruimere mogelijkheden voor natuurvergunningverlening ontstaat alleen houdbaar met een overtuigend en geborgd pakket om verslechtering van Natura 2000-gebieden te stoppen en die natuur te herstellen.
- Het gaat om de maatregelen: Bepalend dát maatregelen worden **vastgesteld,** voldoende zeker worden **uitgevoerd (geborgd)**, met op de **korte termijn** emissiereductie en natuurherstel als gevolg (beweging noodzakelijk). Passend binnen LT doelen.

N.B. Vergunningverlening kan alleen **geleidelijk (in tijd en locatie)** weer mogelijk worden. Er zal niet één moment zijn waarop alles weer kan.

Hoe zou het kunnen…

Keuzes hangen af van gewenste toekomstige vorm landbouw – intensief, extensief, combi!

1. Zet in op **emissiereductie in de landbouw**, door te sturen op bedrijfsspecifieke emissies en op de **omvang van de productiecapaciteit** in de veehouderij (met naast vrijwillige ook verplichtende maatregelen).
2. Zet daarnaast in op **gebiedsgerichte maatregelen**, waaronder zonering rond Natura 2000-gebieden met (zeer) extensieve vormen van landbouw, agrarisch natuurbeheer en natuur.
3. Overweeg grondgebondenheid. Zet **ruimtelijk instrumentarium** in voor afwaardering en aankoop van grond. En doe dat ook voor behoud van grasland.
4. En zet in op **natuurbehoud en –herstel** gericht op álle drukfactoren. Kies ook voor systeemherstelmaatregelen, in het bijzonder **hydrologie en uitbreiding natuur**.
5. Zet in op maatregelen en een programma/convenant om gebruik **gewasbeschermingsmiddelen** verder uit te faseren.

Richt de aanpak zo in, dat al **vóór 2030 significante effecten** worden geboekt.

Leg voldoende **incidentele en structurele middelen** vast, specifiek voor de lange termijn. Gerichte budgetten voor specifieke maatregelen maken eerdere uitvoering mogelijk ten opzichte van een fonds.

Mits bovenstaande voldoende geborgd, kan **vergunningverlening** gebiedsgericht en geleidelijk weer mogelijk worden gemaakt.

Oog voor draagvlak en warme ondersteuning…

- Kies voor een stevig en houdbaar **pakket dat de grenzen opzoekt van wat technisch uitvoerbaar en maatschappelijk haalbaar** wordt geacht, want dat is nodig voor vergunningverlening en Greenpeace hoger beroep.
- Combineer deze maatregelen met een **stevige investeringsagenda in de landbouw** om de opgave voor blijvers behapbaar te houden, met voldoende **flankerend beleid** voor een maatschappelijk verantwoorde uitvoering en perspectief voor nieuwe en blijvende ondernemers. Sluit aan bij Europese landbouwagenda.
- **Ketenpartijen** hebben ook een verantwoordelijkheid. Langetermijndoelen helpen ook de markt.
- Randvoorwaardelijk is een goede governance (regie, monitoring en bijsturing), **duidelijke rolverdeling en bindende afspraken** (waaronder over een nieuw Natuurpact) binnen het Rijk, met medeoverheden en sectorpartijen.

Financiën – indicatie

Opgave	Benodigd totaal t/m 2035 (in mld.)	Benodigd structureel vanaf 2036 (in mld./jr)
Innovatie en techniek	**4,4**	**0**
Emissiereductie stikstof landbouw	3,3	0
Kennis en innovatie voor een toekomstbestendige sector	1,1	0
Omvang veestapel	**2,8**	**0**
Vrijwillige beëindiging	2,8	0
Gebiedsgericht en extensivering	**13,5**	**1,2**
Zonering	5,3	0,1
ANB	8,2	1,1
Natuur	**7,4**	**0,32**
Stoppen verslechtering waaronder areaaluitbreiding	5,3	0,3
Natuurherstelverordening	2,1	0,02
PAS-melders	**0,6**	
Flankerend	**0,6**	**0**
Versterken slagkracht medeoverheden en ondersteuning agrariërs	0,4	0
Sociaaleconomische ondersteuning	0,2	0
KRW	**4,2**	**0,05**
Inzet op landbouw voor waterkwaliteit	4,2	0,05
Totaal	**33,5**	**1,57**
Waarvan beschikbaar op artikel 51 LVVN Vanaf 2026: 2,6 miljard incidenteel + 0,28 miljoen jaarlijks	5,4	0,28